J.L.BORGES

INTRUSA

„Frate Ionatane, întristat sunt după tine, căci tu mi-ai fost foarte scump şi iubirea ta a fost pentru mine mai presus decât iubirea femeiască !”

(Cartea a doua a Regilor, 1, 26)

Se spune (ceea ce este improbabil) că istoria ar fi fost relatată de Eduardo, cel mai mic dintre Nelsoni, la priveghiul lui Cristian, cel mai mare dintre ei, care a murit de moarte bună, pe la o mie opt sute nouăzeci şi ceva, undeva prin ţinutul Morori-ului. Fapt este că un ins a auzit-o de la altul, în acea lungă noapte fără somn, în faţa ceaiului fierbinte, şi i-a repetat-o apoi lui Santiago Dabove, de la care am aflat-o eu. Ani mai tîrziu am ascultat-o din nou la Turdera, unde se şi întîmplase. A doua versiune, întrucîtva mai prolixă, o confirma în linii mari pe aceea a lui Santiago, cu neînsemnatele variaţii şi divergenţe proprii unor atare circumstanţe. O aştern acum pe hârtie pentru că în ea se concentrează, dacă îmi dau bine seama, o fugară şi tragică viziune din viaţa vechilor noştri *orilleros.* O voi face cu probitate, dar prevăd încă de pe acum că voi ceda tentaţiei literare de a îngroşa ori de a adăuga câte un detaliu.

La Turdera, toţi le spuneau „fraţii Nilsen”. Parohul mi-a povestit că predecesorul său îşi amintea, nu fără uimire, a fi văzut la acei oameni o biblie roasă, legată în negru, cu caractere gotice; pe ultimele pagini zărise nume şi date manuscrise. Era unicul torn ce se afla în casă. Nefericita cronică a Nilsenilor, pierdută, aşa cum toate se vor pierde. Casa, o hardughie mare şi dărăpănată care acum nu mai există, era din cărămizi netencuite; de la intrare se zăreau un *patio* cu lespezi colorate şi un altul cu pământ bătătorit Puţini, de altminteri, călcaseră acolo; Nilsenii îşi apărau singurătatea. În încăperile pustii, dormeau pe pat de scânduri; luxul pe care şi-l îngăduiau, în schimb, includea calul, şaua împodobită, pumnalul preţios cu lama scurtă, straiele arătoase pentru sfîrşitul săptămânii şi băutura stârnitoare de gâlcevi. Ştiu că erau înalţi, cu plete roşcovane. Danemarca sau Irlanda, despre care nu vor fi auzit nicicând, curgeau prin vinele acestor doi *criollos*[1]. Mahalaua le ştia Roşcovanilor de frică; nu e cu neputinţă să fi avut pe cuget şi vreo moarte. Umăr la umăr se bătuseră odată cu jandarmii. Se povestea că mezinul avusese o gâlceavă cu Juan Iberra şi că nu el fusese păgubitul, ceea ce, spun cunoscătorii, e lucru vrednic de a fi luat în seamă. Fuseseră păzitori de cirezi, căruţaşi, hoţi de cai şi, câteodată, jucători de cărţi. Aveau faimă de zgârciţi, afară doar de acele dăţi când băutura sau jocul îi făceau să devină generoşi. Despre neamuri nu se ştia nimic şi nici despre meleagurile de unde vor fi venit. Aveau o căruţă şi o pereche de boi.

La înfăţişare se deosebeau de cuţitarii cărora li se datorează tâlhărească poreclă a Coastei Crunte. Faptul acesta, şi un altul pe care deocamdată îl ignorăm, ne ajută să înţelegem cât au fost de uniţi. A te certa cu unul dintre ei era a-ţi face doi duşmani deodată.

Nilsenii erau de-ajuns de zănatici, dar aventurile lor amoroase se petrecuseră până atunci doar prin unghere sau bordeluri. N-au lipsit, aşadar, comentariile, atunci când Cristian a adus-o la el pe Juliana Burgos. E drept că astfel dobândea o slujnică, dar nu e mai puţin adevărat că în scurtă vreme o copleşise cu lamentabile

---

[1] *Criollo* – termen ce desemnează calitatea de „neaoş”, „autohton”, în opoziţie cu *gringo* („străin”, „venetic”). *(N. tr.)*

podoabe de tot soiul şi că o arăta, trufaş, pe la petreceri. La inocentele petreceri suburbane, unde smucirea şi unduirile din şold erau cu totul interzise şi unde încă se dansa în plină lumină. Juliana avea faţa măslinie şi ochii migdalaţi. Pentru o mahala sărmană, în care istovirea şi nepăsarea uzează repede femeia, se poate spune că arăta destul de bine.

La început îi însoţea şi Eduardo. Apoi făcu un drum la Arrecifes, după diverse treburi; la întoarcere aduse acasă o fetişcană, pe care o culesese de pe drum, dar peste scurtă vreme o alungă. Se făcu mai ursuz; se îmbăta la cârciumă de unul singur şi nu lega vorbă cu nimeni. Era îndrăgostit de femeia lui Cristian. Mahalaua care-şi dăduse, poate, seama înaintea lui, prevăzu cu perfidă bucurie latenta rivalitate a celor doi fraţi.

Într-o seară, întorcându-se târziu de la cârciuma din colţ, Eduardo văzu calul întunecat al lui Cristian legat în faţa porţii. În curte, fratele mai mare îl aştepta cu straiele de sărbătoare. Femeia se învârtea în jurul lui, cu ceaiul în mână. Cristian îi spuse lui Eduardo:

— Eu plec la un chiolhan la alde Farias. Ţi-o las aicea pe Juliana; dacă vrei, foloseşte-o.

Tonul era între poruncitor şi cordial. Eduardo rămase o vreme cu ochii pironiţi la el; nu ştia ce să facă. Cristian se ridică, îşi luă rămas bun de la Eduardo, nu şi de la Juliana, care era un obiect, încălecă şi porni la trap, fără grabă.

Din noaptea aceea o împărţiră. Nimeni nu va cunoaşte vreodată amănuntele acestei sordide uniuni, care ultragia decenţa mahalalei. Învoiala merse bine câteva săptămâni, dar nu putea dura mai mult de atât. Între ei, fraţii nu rosteau numele Julianei, nici măcar ca s-o cheme, dar căutau necontenit, şi izbuteau să şi găsească, pricini pentru a nu fi de acord. Se luau la harţă pentru vânzarea unor piei, însă, de fapt, gâlceava lor avea cu totul alt motiv. Cristian obişnuia să ridice glasul, iar Eduardo nu scotea o vorbă. Fără să ştie, erau geloşi unul pe altul. In mahalaua aspră nici un bărbat n-ar fi recunoscut vreodată, nici chiar faţă de sine însuşi, că o femeie poate avea vreo însemnătate, dincolo de dorinţă şi de pasiune, dar amândoi erau îndrăgostiţi. Asta, într-un fel, îi uimea.

Într-o după-amiază, în piaţa de la Lomas, Eduardo se întâlni cu Juan Iberra, care-l felicită că şi-a găsit asemenea boboc de fată. În clipa aceea, cred, Eduardo a slobozit înjurătura. Nimeni, cu el de faţă, n-avea să-şi bată joc de Cristian.

Femeia îi slujea pe amândoi cu o supunere animalică; nu putea să-şi ascundă, însă, o oarecare preferinţă pentru mezin, care nu respinsese învoiala, dar cel puţin n-o propusese.

Într-o zi, îi poruncită Julianei să aducă două scaune în primul *patio* şi să nu pună piciorul acolo, pentru că au de vorbit. Ea se aştepta la un dialog prelung şi se duse să tragă un pui de somn, însă peste câteva clipe o deşteptară. O puseră să umple o desagă cu toate cîte le avea, fără să uite nici mătăniile de sticlă, nici cruciuliţa pe care maică-sa i le lăsase. Fără să-i spună o vorbă, o urcară în căruţă şi începură o călătorie mută şi anevoioasă. Plouase; drumurile erau desfundate şi trebuie să fi fost ceasurile trei spre ziuă când ajunseră în sfârşit la Moron. Acolo o vândură patroanei lupanarului. Târgul era dinainte încheiat; Cristian îşi luă banii şi-i împărţi apoi cu celălalt.

La Turdera, Nilsenii, afundaţi până atunci în hăţişul acelui monstruos amor (devenit şi el o rutină), voiră să-şi reînnoade vechea lor viaţă de holtei. Reluară, aşadar, jocul de cărţi, luptele de cocoşi, chefurile întâmplătoare. Poate că, uneori, se socoteau chiar mântuiţi, dar curând începuseră să păcătuiască, fiecare pe seama lui, prin nejustificate sau prea justificate absenţe. Cu puţin înainte de sfârşitul anului, mezinul invocă nişte treburi în capitală. Cristian se duse la Moron; în faţa bine cunoscutei case, văzu îndată şargul lui Eduardo. Intră; celălalt se afla într-adevăr acolo, aşteptându-şi rândul. Cristian, se pare, i-ar fi spus:

— Dacă o ţinem tot aşa, o să ne deşelăm caii. Mai bine s-o avem la îndemână.

Vorbi cu patroana, scoase din chimir câteva monede şi o luară cu ei. Juliana mergea cu Cristian; Eduardo îi dădu pinteni şargului, ca cel puţin să nu-i mai vadă.

Se întoarseră la cele dinainte. Infama soluţie dăduse greş, fiecare din ei cedase ispitei de a-l înşela pe celălalt. Cain dădea târcoale, însă iubirea dintre Nilseni era mare – cine poate să ştie ce vitregii şi ce primejdii înduraseră alături! – aşa că preferară să-şi descarce exasperarea asupra celorlalţi: câte un necunoscut, dulăii, sau chiar Juliana, care adusese vrajba.

Martie era pe sfârşite şi căldura nu se îmblânzea defel. Într-o duminică (duminica, oamenii obişnuiesc să se adune pe la case mai devreme) Eduardo, care se întorcea de la cârciumă, îl văzu pe Cristian înjugând boii. Cristian îi spuse:

— Vino; trebuie să ducem nişte piei la dugheana Mulatrului. Le-am şi încărcat; să-i dăm bătaie cât mai ţine răcoarea.

Dugheana Mulatrului se afla, cred, ceva mai spre sud; o luară pe Calea Oastei; apoi, pe un drum lăturalnic. Câmpia se lărgea o dată cu lăsarea nopţii.

Apucară de-a lungul unei păşuni cu bălării şi iarbă înaltă. Cristian aruncă trabucul pe care abia îl aprinsese şi spuse fără grabă:

— La lucru, frate. Pe urmă o să ne dea o mână de ajutor hultanii. Astăzi am omorât-o. Să stea aici, cu ţoalele ei cu tot. Aşa n-o să mai facă rău la nimeni.

Se îmbrăţişară, aproape plângând. Acum îi mai lega ceva: femeia trist sacrificată şi obligaţia de a o da uitării.

Trad. C. H.